Van de rector

> pagina 3

Nieuwsoverzicht

> pagina 4

Naar Parijs voor C & V

> pagina 10

Pleidooi voor meer nuttelooshеid

> pagina 14

VOX HIERONYMI

jaargang 44
nummer 31
juli 2014

Bulletin voor de ouders van leerlingen aan het Stedelijk Gymnasium te Utrecht

www.usgvox.nl

Hoe krijg je ze aan het leren?

De Onderwijsinspectie luidde dit voorjaar de noodklok: het ontbreekt Nederlandse scholieren vaak aan motivatie. Ze kunnen het wel, maar ze doen het lang niet altijd. Ook op het USG speelt dit probleem.

> pagina 7

Ernst, scherts & veel mobieltjes

Fotografe Annelien Nijland maakte foto's van het USG. Daarop is goed te zien dat er op school hard wordt gewerkt, vaak wordt gelachen, en veel wordt gemobield.

> pagina 12

Een schooldag van...

Ellez Hartman en Ida Verveen, de drijvende krachten achter de mediatheek, vertellen over hun schooldag. "Leerlingen die het zevende uur nog een tussenuur hebben, zijn vaak wat balorig."

> pagina 16

Latijn voor thuis

Latijnse spreuken om thuis te gebruiken (en uw gymnasiast mee te overbluffen). Deze keer een uitspraak van Cato de Oude, prima geschikt voor toepassing op drammende pubers.

> pagina 22

Goden ABC

> pagina 18

Boeken tip 3

> pagina 20

In elke Vox de Mededelingen van de Ouderraad (pagina 6)

vox hieronymi

www.usgvox.nl
redactie@usgvox.nl

Veranderd perspectief

En alweer is er een schooljaar voorbij. Vindt u ook dat die jaren zoveel sneller gaan dan in uw eigen tijd? Zo gaat zoon/dochterlief met een veel te zware tas op een veel te grote fiets voor het eerst naar het USG, zo doet hij of zij al weer eindexamen en vliegt uit. Terwijl onze eigen schooltijd soms eindeloos scheen te duren…
Het zal wel met verandering van perspectief te maken hebben, letterlijk en figuurlijk. Een uwer redactieleden was onlangs op een reünie van de middelbare school. Daar bleek de mentor tegen wie we als brugklasser erg opkeken eigenlijk een heel gewoon formaat te hebben, en keken we nu over de Engelse leraar heen. De leraar geschiedenis was destijds twee keer zo oud, nu maar twaalf jaar ouder. Dat je niet meer door je leraren beoordeeld wordt (althans, niet met een cijfer) geeft gesprekken een heel andere dimensie. Wat ook opvalt tijdens zo'n reünie is dat er in die dertig jaar veel veranderd is op middelbare scholen, maar veel ook niet.

Neem bijvoorbeeld de motivatie van leerlingen. Die is nog steeds voor menigeen een probleem (speciaal voor jongens uit de tweede en vierde klas, zoals de USG-schoolleiding in haar laatste nieuwsbrief constateerde). Ook de Onderwijsinspectie heeft hier kort geleden de aandacht op gevestigd: in haar rapport *De staat van het onderwijs* concludeert zij dat Nederlandse scholieren "het recht op onderwijs louter als een plicht ervaren". Maar is dat heel anders dan in uw en onze schooltijd? In ieder geval probeert het USG er wat aan te doen; zo gaan twee docenten volgend jaar aan de slag als studievaardighedentrainer. Verderop in deze Vox leest u meer over het onderwerp motivatie – of het ontbreken daarvan. Wat je in ieder geval als ouder níet moet doen is al te enthousiast zijn over je eigen geweldige schooltijd. Dat demotiveert maar, zie pagina 7.
Een duidelijk verschil met vroeger is de opkomst van allerlei schermen en schermpjes. Die bestonden dertig jaar geleden niet. Hoogstens kreeg je in de aardrijkskundeles eens dia's te zien (van de leraar en zijn gezin op vakantie – hoe boeiend was dat?). Hedendaagse leerlingen grijpen zowel thuis als op school elke mogelijkheid aan om op een scherm te turen. Dat is goed te zien in de fotoreportage op pagina 10 en 11. Fotografe Annelien Nijland maakte op verzoek van de school foto's; wij presenteren u een selectie.
Verder in deze Vox een pleidooi voor meer nutteloosheid, en een zeer lezenswaardig verslag van drie derdeklassers die naar Parijs togen om te filmen voor C&V. "Na deze interviews hebben we onze moeders op een terrasje achtergelaten en gingen wij op pad. Met een metrokaartje en kaart van Parijs in de hand begon onze reis door Parijs." Docente Engels Raina Berk noemt drie favoriete boeken in de boeken tip drie (en smokkelt er een paar extra bij). Daarnaast zijn er de vaste rubrieken Mededelingen van de Ouderraad, Nieuwsvaria, Latijn voor thuis, en het Goden ABC. Uit de leerlingenschoolkrant *Apoforèta* hebben we een aantal quotes van leraren en leerlingen overgenomen.

Rest ons u veel leesplezier én een goede zomer te wensen. En mocht u de schoolvakantie op een gegeven moment te lang vinden, denk dan nog maar eens terug aan uw eigen tijd: toen kon de vakantie niet lang genoeg duren! Ook een kwestie van veranderd perspectief.

De redactie van de Vox Hieronymi
Bart Boon
Maddy Hageman
Karen Rijlaarsdam
Vincent Verweijmeren
Fleur Zijp

Trots op onze leerlingen

Vorige week was ik bij de presentaties van C&V en had de eer twee groepjes met een muziekproject te mogen beoordelen. Een project over filmmuziek en een 'uitwisselproject', twee leerlingen hadden elkaar hun eigen instrument leren bespelen. Beide groepjes konden heel goed vertellen wat ze allemaal gedaan hadden en wat ze geleerd hadden. Daarnaast zag ik een mooi gemaakt filmpje over hoe cupcakes te bakken en te versieren, kreeg ik uitleg over led-lampen, zag ik een zelfgeschreven boek en nog veel meer projecten die met aandacht en enthousiasme waren uitgevoerd. Het is mooi om te zien dat leerlingen die kunnen werken vanuit hun eigen belangstelling heel enthousiast kunnen raken.
Dat zien we ook bij de leerlingen die het Honoursprogramma van de gymnasia volgen. Dat programma is dit jaar gestart, elf leerlingen hebben de handschoen opgepakt en zijn aan een groot project begonnen om te kunnen groeien in de vereiste competenties. Volgend jaar doen de eerste leerlingen examen voor dit programma, we zijn benieuwd.

Een aantal leerlingen heeft naarmate ze vorderen in hun schoolloopbaan moeite met leren. Echt werken was nog niet zo nodig en daarom is het soms moeilijk in actie te komen als het wel nodig wordt. Om die reden volgen de mentoren de stand van zaken nauwgezet en proberen op tijd bij te sturen. Er wordt gewerkt aan studievaardigheden en ook een aantal weken huiswerkklas kan hierbij helpen. Daarnaast is persoonlijke aandacht en aanmoediging een middel dat zijn vruchten afwerpt, helaas nog niet altijd. Het komende schooljaar willen we dan ook voortgaan op de ingeslagen weg en de betreffende leerlingen voldoende handvatten geven om deze moeilijke periode het hoofd te bieden.

Al met al zijn we heel trots op de leerlingen van het USG. We zien ze betrokken en actief in de school, ieder op zijn eigen manier. We willen graag dat elke leerling het beste uit zichzelf haalt, wat niet betekent dat elke leerling excellent moet zijn. Door het vele gebruik van dit woord in de politiek en in onderwijsland wordt het een hol begrip. Op school hebben we het dan ook niet meer over een excellentieprogramma, maar over een kernprogramma en een keuzeprogramma. Het kernprogramma is wat de wet ons voorschrijft, het keuzeprogramma omvat alle vakken, programma's en activiteiten die leerlingen kunnen kiezen.

foto: Josje Deekens

Voor alle duidelijkheid noemen we dit keuzeprogramma het Homerusprogramma, een verwijzing naar ons voormalig gebouw aan de Homeruslaan.

Het schooljaar 2013-2014 was een goed jaar. Het ziet ernaar uit dat het uiteindelijke examenresultaat goed is en de gemiddelde cijfers ook. We hebben genoten van de Laatste Lesdag (LLD) van de zesde klas die ons trakteerde op een waar festijn op het schoolterrein. Graag wil ik de ouders van alle geslaagde leerlingen feliciteren met het behaalde diploma, een prestatie van de leerlingen, maar in zekere zin ook van de ouders.
Ook wil ik een woord van dank richten aan de Ouderraad. De leden van de Ouderraad hebben ook dit jaar weer een grote betrokkenheid bij de school getoond. Meedenken over het onderwijs en de organisatie, meehelpen bij activiteiten, deelname in MR en GMR, we mogen ons gelukkig prijzen op dit gebied.
Ten slotte wil ik graag opmerken dat we heel blij zijn dat de Vox-redactie weer op sterkte is en dat we de mooie traditie van een zelfstandig ouderblad kunnen handhaven. Hulde daarvoor.

Ik wens alle leerlingen en ouders een ontspannen vakantie toe en hoop iedereen weer gezond en wel terug te zien in het schooljaar 2014-2015.

Hanneke Taat

vox hieronymi

www.usgvox.nl
redactie@usgvox.nl

Een half jaar USG: loting, LLD en veel prijzen

Er gebeurde het afgelopen half jaar weer veel op en om het USG. Omdat niet alle ouders even goed het nieuws op de website van het USG bijhouden (weten wij uit ervaring) een kort overzicht van een aantal belangrijke gebeurtenissen. Zodat u weer helemaal bij bent.

25 januari Het is drukker dan druk tijdens de Open dag; zo'n 2000 leerlingen uit groep 7 en 8 en hun ouders komen kijken wat het USG te bieden heeft.

27 januari Ahmed Marcouch, woordvoerder justitie voor de PvdA in de Tweede Kamer, verzorgt een gastles voor zesdeklassers die het vak maatschappijwetenschappen volgen. Onderdeel is een gedachtenwisseling met ex-delinquent Hicham.

24 februari Bij de conciërges staat voortaan een KiKa collectebus. Deze is in het leven geroepen om leerlingen die hun pasje niet bij zich hebben een bijdrage te laten leveren (minimaal 20 cent) voor het openen van de lockers. Dat gebeurt alleen in de pauzes.

13 maart Acht vierdeklassers die het vak muziek volgen voeren een korte pauze-opera over Dido & Aeneas op in de foyer van de Stadsschouwburg.

20 maart 45 leerlingen uit klas 1 tot en met 4 doen mee aan de Kangoeroewedstrijd, een wiskundewedstrijd. Jesse Creutzburg (2A) mag door naar de Junior Wiskunde Olympiade 2014, die in het najaar op de Vrije Universiteit Amsterdam wordt gehouden. Hij hoorde bij de beste 200 van de 8793 leerlingen uit 2 vwo die meededen.

20 maart David Louwers, Melle Berg en Willem van Doorn uit 4 E winnen de finale van het landelijke 'Concours interscolaire 2014'. Zij maakten een professioneel ogend reclamespotje over het zelfbedachte energydrankje Yurt, in het Frans (wie het wil zien kijkt op de Facebookpagina van het USG).

28 maart Zesdeklassers Lize Geurts en Anne de Voogd winnen de profielwerkstukkenwedstrijd van de Rijksuniversiteit Groningen met hun werkstuk 'Gevaarlijke Verhoudingen - De invloed van de voorgenomen plaatsing van middellangeafstandswapens in Nederland op de Nederlands-Amerikaanse betrekkingen'. Hun werkstuk wordt vervolgens genomineerd voor de KNAW-onderwijsprijs.

11 april
Ook tweedeklassers zijn goed in Frans: Esther Mendel, Alessia de Wit, Sonja Kovaleva en Wieke Manders (2B) winnen de eerste prijs van de wedstrijd 'Le Français Voyage en Europe' en gaan met docent Pascal Baron een dagje naar Parijs.

11 april Er zijn 184 aanmeldingen van kinderen die volgend jaar naar het USG willen. Dat betekent dat er moet worden geloot, want er zijn 147 plaatsen beschikbaar.

12 april De landelijke finale van de ¡Watzkeburt? geschiedenisquiz wordt gewonnen door vijfdeklasser Anne Walter Ribbens en vierdeklasser Thijs ter Rele.

13 april
Met school heeft het niets te maken, maar toch leuk: pianist Jurn Tjoa (4D) wint de eerste prijs van het Prinses Christina Concours in de categorie 15 t/m 19 jaar.

25 april De LLD (laatste lesdag; voorheen LSD) van de zesde klas. Dit wordt gevierd met optredens, een luchtkussen, karaoke, optredens et cetera.

11-16 mei De vijfdeklassers Oscar uit den Boogaard, Bram de Groot en Hugo Wijn wonen in München de Europese milieu-jongerenconferentie bij als afgevaardigen van de provincie Utrecht.

18 mei Een team met leerlingen uit de onderbouw behaalt de derde plaats tijdens de voorronde van het Unicef Kinderrechten Debattoernooi. Zij mogen in september deelnemen aan de finale.

28 mei Voor een artikel over eindexamenreizen belt *NRC Handelsblad* met Kas Leenaers, die met negen klasgenoten in Portugal zit. "Wij kozen voor Albufeira, omdat het ons iets rustiger leek dan Cherso. We gingen niet met het idee om ons hier helemaal klem te zuipen. Cherso staat toch vooral bekend als zon, zee en ziekenhuis."

6 juni Dertien vijfde- en zesdeklassers dragen bij aan het wereldrecord reanimeren en defibrilleren. In totaal hebben 3242 leerlingen dertig minuten gereanimeerd en gedefibrilleerd op 750 reanimatiepoppen. De reanimeerders kwamen uit klas 5 en 6 en volgen het vak Natuur, Leven en Technologie.

6 juni Zesdeklasser Thomas Bolding wint de veldwerkprijs van de Aardrijkskunde Olympiade. Met drie andere finalisten gaat hij door naar de International Geography Olympiad in Krakow, Polen.

7 juni De NRC is geïnteresseerd in examenreizen van USG'ers: de krant publiceert een openhartig verslag van Lize Geurts, die met 14 klasgenoten in Cherso zit. "Een paar meisjes willen ook een keertje naar Knossos om de resten van het paleis van koning Minos te zien. 'Wat moet je daar nou?', vraagt de taxichauffeur."

20 juni De tweede klassen maken een aardrijkskundefietstocht georganiseerd door het Utrechts Landschap. Een van de opdrachten is met hun lichamen een dwarsprofiel uit te beelden van de Utrechtse Heuvelrug tot aan het rivierkleigebied ten zuidoosten van Utrecht. Dat ziet er bijvoorbeeld zo uit:

25 juni 99 van de 104 kandidaten zijn geslaagd voor hun eindexamen. Dat is 95,2%.

Nieuws van de Ouderraad

In elk nummer van de Vox informeert de Ouderraad u over zijn activiteiten en actuele zaken. De Ouderraad komt ongeveer negen keer per jaar bijeen, drie keer met de schoolleiding in klein comité, drie keer met de schoolleiding in groot comité en drie keer intern. Tijdens deze bijeenkomsten gaat het altijd om de vaste agendapunten communicatie, ouderparticipatie, financiën en actuele ontwikkelingen. Daarnaast is er ruimte om te overleggen over zaken die spelen bij ouders, leerlingen en/of docenten.

Jaarvergadering

Op 20 maart heeft de jaarvergadering van de Ouderraad plaatsgevonden. Tijdens de vergadering is het jaarverslag van de Ouderraad vastgesteld en is verantwoording afgelegd over de besteding van de eigen bijdrage van de ouders (Gregoriusfonds). De kascommissie heeft het bestuur van het Gregoriusfonds hiervoor decharge verleend. Na de vergadering was er weer een interessante en leerzame lezing, dit keer over mediawijsheid en het omgaan met digitale media door kinderen. Na een inleiding van Justine Pardoen (oprichter van www.mijnkindonline.nl) werd een en ander zeer herkenbaar in scene gezet door acteurs van DNL theatercollectief. Voor de vele aanwezige ouders werd duidelijk hoe belangrijk het is dat je met je kinderen in gesprek komt en blijft over dit onderwerp. Digitale media zijn niet meer weg te denken, maar maak kinderen bewust van de risico's.

Romereis

De Romereis in de 5e klas is een van de hoogtepunten in de schoolcarrière van de USG-leerling. Ook dit jaar was het weer een prachtige week, maar helaas was er een smet op deze reis door overmatig alcoholgebruik op de laatste avond door een groep leerlingen. Naar aanleiding hiervan heeft op school een evaluatie-avond plaats gevonden met de ouders van de betrokken leerlingen en een aantal (klas 5) contactouders. De avond werd voorgezeten door twee leden van de Ouderraad.
Tijdens deze avond zijn ervaringen uitgewisseld en meningen gedeeld, zowel over de reis zelf als over de sanctiemaatregelen achteraf. De sfeer was constructief en er is uitgebreid met de schoolleiding meegedacht over mogelijke verbeterpunten. De schoolleiding gaat hier nu mee aan de slag en zal de uitwerking van de Opzet voor 2015 te zijner tijd met de ouderraad bespreken.

Gregoriusfonds

Vanuit het Gregoriusfonds wordt bijgedragen aan de viering van het lustrum dit najaar. Daarnaast worden middelen ter beschikking gesteld om een vleugel voor school te kopen als lustrumcadeau.

Samenstelling Ouderraad

Dit schooljaar is Emmigje Hartman teruggetreden als lid van de Ouderraad. Benoemd is Marlien Verhoef (moeder van Koen en Tim Pieters, resp. klas 3A en klas 1D).

Contact

Heeft u vragen of opmerkingen stuurt u ons dan een mail via ouderraad.usg@gmail.com

Hoe krijg je ze aan het leren?

De Onderwijsinspectie luidde dit voorjaar de noodklok: het ontbreekt Nederlandse scholieren vaak aan motivatie. Ze kunnen het wel, maar ze doen het lang niet altijd. Ook op het USG speelt dit probleem.

door Maddy Hageman

In de laatste nieuwsbrief van de schoolleiding van dit schooljaar stond te lezen:

Huiswerkbeleid
In de afgelopen twee jaar zijn wij een 'huiswerkbeleid' begonnen, waarbij mentor, ouders en leerling samen de resultaten en de werkhouding in de gaten houden en proberen tijdig in te grijpen als dat nodig is. Daarnaast zien wij met name in klas 2 en 4 dat vooral een aantal jongens weliswaar de benodigde intelligentie bezit, maar niet de structuur en de discipline kan opbrengen om huiswerk te maken. Door intensieve ondersteuning van mentor en ouders – soms ook van een huiswerkinstituut – lukt het in een aantal gevallen om de leerling (weer) met succes te laten werken. Volgend jaar zullen er twee studievaardighedentrainers komen, ervaren mentoren die groepen leerlingen en docenten ondersteunen in het beter aanpakken van de lastige zaken als motivatie, discipline, leermethodes en – strategieën, enz. Collega's Martine Korpel en Fleur Zijp gaan dit werk aanvatten. Wij informeren u te zijner tijd over hun concrete plannen."

Contactminuten

Daarnaast is in de nieuwsbrief tussen de regels door te lezen dat het aantal leerlingen in de school toeneemt en het aantal contactminuten tussen leerling en docent afneemt. Immers, er wordt meer tijd ingeruimd voor de vele nevenactiviteiten die de school biedt en die in de school ontstaan, door de 'uren' in te korten.
Je zou je kunnen afvragen of deze mededelingen niet haaks op elkaar staan.
Er wordt geconstateerd, dat jongens in klas 2 en 4 niet weten hoe ze kunnen laten zien wat ze in zich hebben (voldoende capaciteiten om de stof die in een gymnasiumcurriculum wordt aangeboden, tot zich te nemen en te reproduceren, dan wel te gebruiken in een creatieve opdracht). Klas 2 en 4 zijn de jaren waarin de leerlingen relatief veel vakken hebben en waarin de aangeboden stof vraagt om 'een tandje erbij'. De mensen in de school die een leerling kunnen motiveren, zijn de docenten. Als zij een bevlogen verhaal vertellen binnen hun vakgebied, gevarieerde werkvormen aanbieden en vooral met aandacht naar iedere leerling kijken en die aandacht ook laten blijken met een knipoog, een paar persoonlijke woorden, een klein compliment op het juiste moment of een gerichte aansporing, dan gaat de leerling voor hen aan het werk.
Dat geldt net zo goed voor jongens als voor meisjes, ook al hangen die jongens, zodra ze aan de school en de klas gewend zijn, voor een deel onderuitgezakt in hun bank. Wanneer het aantal contactminuten afneemt en de klassen zeker niet kleiner worden, wordt het voor de leraar (m/v) wel heel moeilijk die broodnodige aandacht voor de leerling te etaleren.

Niet nieuw

Dat slimme jongens lui zouden zijn, snel ongemotiveerd, is niet nieuw. Hoe lang horen we de naam Tavecchio intussen alweer in de pers en zelfs binnen de schoolmuren? (Tavecchio is een psycholoog, inmiddels emeritus hoogleraar (Leiden), die pleit voor gescheiden klassen voor jongens en meisjes en strijdt tegen de feminisering van het onderwijs: dit zou jongens onvoldoende vormen.) Zeker al een jaar of tien. Het boek met de titel *Slimme jongens. Hoe houd je ze gemotiveerd?* van de Amerikaanse psychologen Kerr en Cohen is uit 2009, dus ook al weer vijf jaar oud!
Het is dus heel goed dat het USG dit probleem gaat analyseren en aanpakken. Niet alleen omdat onze overheid zo graag een kenniseconomie wil, maar vooral voor het welzijn van de jongens waar het over gaat! Want ze zijn er zelf > doorgaans niet blij mee. Het is zelfs niet eerlijk om ze ongemotiveerd te noemen: gedemotiveerd beschrijft veel beter wat er aan de hand is.

vox hieronymi

www.usgvox.nl
redactie@usgvox.nl

Oorzaken

Aan het verlies van motivatie kunnen erg veel oorzaken ten grondslag liggen. Ik stip ze kort aan en raad de geïnteresseerde lezer een aantal boeken aan.

- **Basisschool te gemakkelijk**

De leerling heeft niet geleerd te leren. Door een goed verstand kwam alles hem op de basisschool aanwaaien. In de eerste klas is alles nieuw, dit wakkert wat extra belangstelling aan en de stof is nog niet heel uitgebreid, dus kan nog steeds met minimale inspanning worden beheerst. In de tweede klas komen er een paar vakken bij en wordt van de vakken die er al waren, meer gevraagd. Eén bladzijde Latijnse woordjes worden er drie – huh, het is niet meer genoeg als

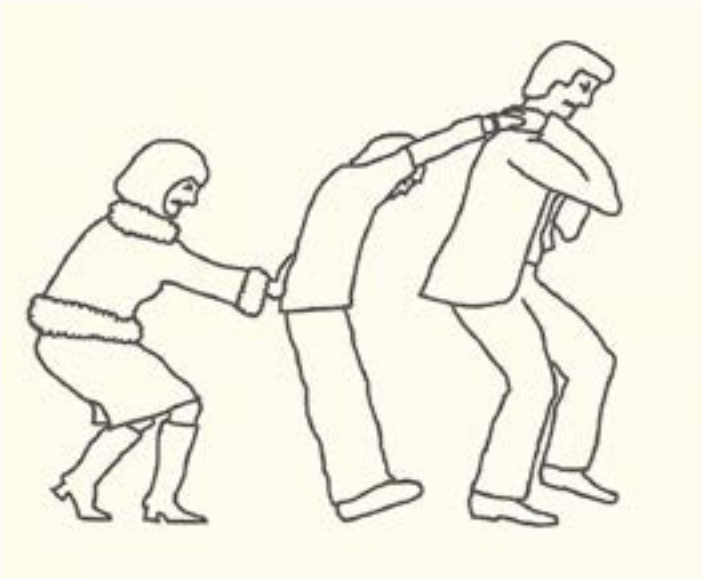

ik er (letterlijk) even naar kijk. De eerste onvoldoende komt binnen en kan direct heel demotiverend werken (en is lastig weg te werken). School is stom. Houding: ik ben cool, ik ben echt geen nerd en hoef helemaal geen hoge cijfers.

- **Succesvolle ouders**

Ouders refereren regelmatig aan hun eigen geweldige tijd op school, al dan niet een gymnasium. Ze zaten in de schoolband, een cabaretje, of schreven voor de schoolkrant. En haalden ondanks dat prima cijfers, waarna ze een succesvol arbeidspad zijn opgegaan. (Dat er in die tijd helemaal geen PO's waren (praktische opdrachten) en andere 'Nieuwe Leren'-bedenksels vergeten ze even. Die schooltijd was enorm gestructureerd en eenduidig en in die zin veel gemakkelijker te doorlopen. In hun vrije tijd was er niet die zuigende afleiding van allerlei beeldschermen en -schermpjes.) Ouders scheppen niet op, ze denken met oprecht enthousiasme terug aan die tijd. Maar een succesvolle ouder kan een kind demotiveren: dat ga ik toch allemaal niet bereiken, dat lukt mij nooit.

- **Fixed mindset**

De leerling heeft een verkeerde mindset. Deze kreet horen we de laatste tijd vaker. Wat is het? Het zegt iets over je mening over eigen kunnen, capaciteiten en talenten. Zijn die zoals je ze bij de geboorte hebt meegekregen, ofwel een vaststaand iets, of zijn dat *tools* waarmee je verder kunt komen als je ermee oefent? Hiervoor zijn twee termen: in het eerste geval heb je een *fixed mindset*, in het tweede een *growth mindset*. Uit uitgebreid onderzoek van hoogleraar psychologie Carol Dweck (Stanford University) bleek dat mensen met een growth mindset verder komen dan mensen een fixed mindset, omdat de eerste geloven dat oefenen helpt en de tweede niet.

Tekort aan aandacht

Aangezien ongeveer de helft van de leerlingen op het USG hoogbegaafd zou zijn (schatting van vier jaar geleden van mevrouw Joost de Maaré, oud-biologiedocent op het USG en leerlingbegeleider) zijn de leerlingen die we ongemotiveerd noemen, onderpresteerders (een enkeling kan het echt niet). Er zijn verschillende auteurs die onderpresteren *gedrag* noemen. De leerling zendt een signaal uit.

Spreek mij aan, zie mij. En dat kan richting docent(en) zijn of richting ouders. Alle volwassenen zijn druk, druk, druk. Een onderpresteerder is niet gelukkig. Die stoere scholieren zijn nog maar kinderen en onder een houding van 'jij hoeft mij niets (meer) te vertellen' schuilt een zoekende, onzekere puber. Bij jongens langer/later dan bij meisjes.
En onder dit punt zou je dus kunnen discussiëren over de stukjes tekst, geciteerd uit de nieuwsbrief. Een willekeurige derdeklasser vroeg ik, hoe het zou zijn als je de leraar van een bepaald vak minder ziet en hij/zij je minder aandacht zou (kunnen) geven. Hij dacht, dat dat zeker de motivatie niet ten goede zou komen. Oké, n=1. Wat mevrouw De Maaré verder over onderpresteren vertelde op een avond een paar jaar geleden, is terug te lezen in de Vox van voorjaar 2010 (www.usgvox.nl).

Een onderpresteerder is niet gelukkig. Onder zijn vaak stoere houding schuilt een zoekende, onzekere puber

Handreiking

Wanneer reeds in de eerste klas uitgebreid wordt stilgestaan bij het verschil tussen de twee mindsets, er uitleg wordt gegeven over de werking van het brein en het geheugen (*repetitio mater studiorum*) en de verschillende manieren waarop je iets kunt leren (Jan-Willem van de Brandhof: *Leer als een speer*), dan kan er veel worden gewonnen.
In de eerste klas zijn de jongens nog 'jong en onbedorven', vol verwachting in de nieuwe omgeving, *eager* en ontvankelijk en is dit belangrijke kennis waar ze zes jaar voordeel van kunnen hebben. ■

Verder lezen?

- Michael D. Whitley:
  Bright minds, poor grades (niet vertaald)
- Saskia Bruyn en Monique Schamineé:
  Onderpresteren
  Subtitel: *Help je kind de middelbare school door zonder duwen en trekken*
- Carol Dweck:
  Mindset, de weg naar een succesvol leven
- Tobias Reijngoud (redactie):
  Volgers & Vormers (voor de liefhebber!)
- www.laukwoltring.nl, pagina onderwijs

QUOTES QUOTES QUOTES QUOTES QUOTES QUOTES QUOTES QUOTES

De Apoforèta, de schoolkrant van de leerlingen van het USG, staat iedere keer vol grappige uitspraken van leraren en leerlingen (www.apoforeta.com). De Vox nam er een aantal over uit het laatste nummer.

Gordijn: *"Heb je dat wel eens, dat je in de meterkast zit en je afvraagt waar al die elektriciteit vandaan komt?"*

Leerling: *"Nee, zij is in Zuid-Afrika."*
Meeuwsen: *"O, dan zal ze morgen wel weer beter zijn. Sorry, wat zei je?"*

Van der Meulen tegen leerling met mobiel duidelijk in het zicht:
"Succulus maximus heet dat in het Latijn."

Baron: *"Ik hou van mensen die tegen mij op kijken. Vandaar dat ik ook zo dol ben op mevrouw Staes."*

Twee leerlingen zijn hun brillenglazen aan het schoonmaken. Zijp:
"Willie Wortel en co, doen jullie even je lapje weg?"

Reinink: *"Er zijn hier drie dingen die niet werken: jullie brein, internet en de klimaatpalen."*

Righolt: *"Ze dacht dat ze zwanger was terwijl ze het niet was. Net als bij mij zeg maar."*

Schenkels: *"Leerling 1, hou op met naar leerling 2 te kijken. Zo knap is hij echt niet! "*

vox hieronymi

www.usgvox.nl
redactie@usgvox.nl

Tour de Paris

Naar Parijs in het kader van Compacten en Verrijken, dat is niet gek. Drie derdeklassers deden het. Ze interviewden wat Parijzenaars, aten coq sans vin, zagen de Mona Lisa en legden alles vast op film. Een van hen brengt verslag uit.

door Bart Oteman (3d)

Op 19 juni heb ik samen met Jeroen van Mourik en Maarten Baas ons project voor compacten en verrijken afgerond. Afgelopen jaar heb ik samen met hen gewerkt aan een project voor Frans. Bij compacten en verrijken mag je ongeveer twee uur in de week aan een zelf gekozen project werken voor een vak. Je mist dan wel lessen van een ander vak waar je wel goed voor staat. Soms ook best wel lessen die belangrijk zijn. Maar je kunt zelf beslissen of je de lessen mist. Dus als je denkt dat er belangrijke stof wordt behandeld dan volg je de les gewoon. Ik vond het heel leuk om te compacten en te verrijken omdat je zelf iets mag kiezen.

Airbnb

Het allerleukste van ons project vond ik de reis naar Parijs. We hadden namelijk het idee om naar Parijs te gaan en daar een film op te nemen. Eerst was dit niet heel serieus, want we hadden niet verwacht het echt te gaan doen. Onze begeleidster mevrouw Van de Broek was meteen heel erg enthousiast. En toen dachten we: laten we het gewoon gaan doen. De volgende stap was om het te overleggen met onze ouders. Het eerste plan was om in 1 dag heen en terug te gaan met de TGV. Dit bleek toch best wel duur te zijn. Ook onze ouders vonden het niet zo'n goed idee om ons alleen naar Parijs te laten gaan.
Onze moeders stelden voor om dan mee te gaan. Dat vonden wij wel oké. We kregen van mevrouw Van de Broek nog enkele handige tips. Via airbnb hebben we zelf een appartement geboekt midden in Parijs aan de voet van de Sacré Coeur. Van vrijdag 19 april tot zaterdag 20 april zijn we in Parijs geweest. We hadden dus 2 dagen om ons programma uit te voeren. In 2 dagen tijd wilden we de belangrijkste bezienswaardigheden bezoeken en daar in het Frans ons commentaar bij geven. En we wilden ook wat mensen interviewen.
We zijn begonnen met het interviewen van Alice. Van haar hadden we het appartement gehuurd. Onze eerste vraag was welke dingen we zeker moesten bezoeken. Alles wat ze noemde stond ook op ons programma. We hebben haar ook nog een vraag over voetballen gesteld, maar daar hield ze niet van. Daarna hebben we nog een schilder geïnterviewd die de voordeur van het appartement aan het schilderen was.

V.l.n.r.: Jeroen van Mourik, Bart Oteman en Maarten Baas

Het was best moeilijk om hem goed te verstaan. Gelukkig stond het op film en konden we er nog eens naar luisteren. Na deze interviews hebben we onze moeders op een terrasje achtergelaten en gingen wij op pad. Met een metrokaartje en de kaart van Parijs in de hand begon onze reis door Parijs. Van de Eiffeltoren, naar de Arc de Triomf en de Champs Élysée en het Louvre.

Macarons

Dat hebben we allemaal op vrijdag gedaan. Moe maar voldaan hebben we daarna lekkere coq au (sans ;-)) vin gegeten. Op zaterdag hebben we de Eiffeltoren beklommen en zijn we naar de Notre Dame en de Sacre Coeur geweest. Ook hebben we geluncht in een park met een baquette et confiture. Onze Tour hebben we afgesloten met een lekker vleesfonduetje.
Terug van de reis hebben we veel plezier gehad met het monteren van de film. We hebben er nog wat filmpjes bijgemaakt, bijvoorbeeld over de beroemde Tour de France. En we hebben ook nog een filmpje gemaakt over het maken van macarons, een van origine Franse lekkernij.
Op 19 juni ging onze film in première. Ons project werd beoordeeld door meneer Baron. Hij vond dat we een hele leuke film hadden gemaakt. Hij vroeg ons wel waarom we

juist voor de bekende bezienswaardigheden hadden gekozen. De tip van hem was om een volgende keer juist de niet zo bekende bezienswaardigheden te gaan bekijken. Ik vond het heel erg leuk om dit jaar te compacten en verrijken.

Bonne chance!

QUOTES QUOTES QUOTES QUOTES QUOTES QUOTES QUOTES QUOTES

Kieviet: *"… en de ringgeesten werden slecht,*
maar wij weten wel beter,
want Sauron is eigenlijk de good guy."

Leerling: *"… een wit oogpotlood,*
dan lijken je ogen groter."
Kers: *"O wat leuk, zou je dat ook voor*
je spierballen kunnen gebruiken?"

Leerling: *"Anne Walter…"*
Rutten: *"Ja, hij komt uit Friesland,*
dus hij heeft een excuus."
Anne Walter: *"Ik kom niet uit Friesland."*
Rutten: *"O."*

Baron: *"Dit boekje is van school*
en jullie mogen het zorgzaam behangen."

Landman: *"We gaan zo heerlijk Sokrates betasten.*
We beginnen bij zijn voeten en werken onszelf daarna
omhoog."
Leerling: *"Wat fijn!"*
Landman: *"Wat opvallend dat jij opgewonden raakt van*
het betasten van een man
van ouder dan zeventig."

Berk: *"This is a good use of the word awesome. Not like:*
ooh, this cupcake is awesome!"

Van de Meulen: *"Zal ik het geluid ook aanzetten,*
of denken jullie dat erbij?"

Leerling: *"Meneer, ik sta niet op de lijst."*
Baron: *"Je bestaat niet meer!"*

vox hieronymi

www.usgvox.nl
redactie@usgvox.nl

Ernst, scherts & veel mobieltjes op het USG

Dit voorjaar maakte fotografe Annelien Nijland een serie foto's in en om het USG. Op verzoek van de schoolleiding, die ze wil gaan gebruiken voor de schoolgids, voorlichtingsmateriaal et cetera. De Vox mocht een blik op de foto's werpen, en zag dat er op het USG hard wordt gewerkt, vaak wordt gelachen en véél wordt gemobield. Een selectie.

Aardrijkskunde

Homo ludens 1: een hand is een prima batje

Wiskunde

Homo ludens 2: oefenen voor de schoolstrijd

Homo mobilus 1: van oude rectoren en interessante dingen die op je mobiel staan

Latijn

Homo mobilus 2: is jouw informatie interessanter dan de mijne?

Hmm, pauze!

Volle bak

Homo mobilus 3: binnen

Homo mobilus 4: buiten

Scheikunde

Corvee

Grieks

Homo ludens 2

Gelukkig, soms wint de mens het van de mobilus

Laten Ahmed en Herman die voeten maar niet zien…

Stiltewerkplek (alle telefoons in de broekzak)

Ik wil met jou wel dansen maar mien voet'n doen zo zeer

Homo mobilus 5: mobielen kun je overal, ook in de mediatheek

Nog meer wiskunde. Eh, zien wij daar een mobiel liggen, naast die rekenmachine?

Buitencorvee, of is dit straf?

Homo ludens 3: voetballen met oogdoppen (koffiebekers)

vox hieronymi

www.usgvox.nl
redactie@usgvox.nl

Pleidooi voor meer nutteloosheid[1]

Onafhankelijk denken dat niet direct nut hoeft te hebben is een essentieel thema voor een excellente school, zo zal USG-ouders na het lezen van dit artikel duidelijk zijn. In de reeks gedoceerde vakken na de klassieke talen nu aandacht voor het meest exacte vak op school, namelijk wiskunde, waarmee getracht wordt de titel van dit stuk te bewijzen.

door Vincent Verweijmeren

Het woord wiskunde is afgeleid van het woord *wisconst* (kunst van het gewisse het zekere) en door Simon Stevin in de zeventiende eeuw aan dit vak gekoppeld. Een definitie van het vak is tot op de dag van vandaag nog steeds niet duidelijk te geven en de geleerden steggelen er nog steeds over of het een wetenschap of kunst is. Wiskundige structuren worden altijd met strikt logische redeneringen opgebouwd: voor de een onbegrijpelijke abracadabra, voor de ander zo helder en zuiver als wat. Eén ding is zeker, deze kunst of wetenschap speelt een ongelofelijk belangrijke rol in het dagelijks leven en dankzij de kracht van de zuivere logische redenering hebben we onze moderne samenleving gestalte kunnen geven. De wiskunde is dus een nuttige bezigheid, al blijkt dat vaak pas later. Zo niet in eerste instantie het werk van de wiskundige Andrew Wiles.

Flits

Hiervoor gaan we terug in de tijd naar de Franse wiskundige Pierre de Fermat. Hij deelt in de 17e eeuw in de kantlijn van een van zijn boeken mee dat hij de volgende stelling in de leer van de getallen heeft gevonden: als in de formule $a^n+b^n=c^n$, a, b, c en n gehele positieve getallen zijn dan bestaat er geen oplossing als $n>2$. Hij schrijft er bij dat hij een prachtig bewijs voor de stelling heeft gevonden, maar dat de marge in het boek wat te klein is om dat bewijs weer te geven. In de drie eeuwen daarna proberen de grootste wiskundigen het bewijs te leveren – helaas zonder succes.
In de jaren zestig van de vorige eeuw komt de stelling van Fermat onder de ogen van de tienjarige Andrew Wiles, die vanaf dat moment de stelling tracht op te lossen. Wiles gaat wiskunde studeren en wil op het bewijs promoveren. Dat wordt hem op Cambridge afgeraden, waarna hij promoveert op elliptische functies. Binnen enkele jaren is hij hoogleraar aan de Amerikaanse topuniversiteit Princeton. In 1986 beseft hij in een flits dat er een relatie bestaat tussen het onopgeloste probleem op het gebied van elliptische functies en het bewijs van de stelling van Fermat: zijn sluimerende droom wordt klaarwakker. Dan besluit hij zich volledig te concentreren op dit ene probleem. Zeven jaar heeft hij alleen tijd voor zijn gezin en dit probleem, dat hij in volstrekte afzondering tracht op te lossen. Na die zeven jaar en honderden pagina's uitwerking verder heeft hij het bewijs gevonden, hetgeen inslaat als een bom en wereldwijd de voorpagina's haalt. Wiles is diep gelukkig… Althans twee maanden. Totdat het bewijs niet blijkt te kloppen, hetgeen door een vriend van hem, die hij heeft gevraagd alles te checken wordt meegedeeld. Maar

1 Uit: A. *van den Beukel, Geen beter leven dan een goed leven.*
In deze rede wordt het succesverhaal van Wiles uitvoerig uit de doeken gedaan. Dit artikel is een beknopte en bewerkte samenvatting.

met een onvoorstelbare geestelijke veerkracht besluit Wiles zich opnieuw op te sluiten. Op 19 september 1994 om half elf in de ochtend slaat de bliksem in: 'A totally unexpected, incredible revelation'. In een heldere flits ziet hij de weg. De uiteindelijke oplossing is van een sublieme schoonheid, eenvoud en elegantie. Een van de grootste wiskundige prestaties van de vorige eeuw is geleverd!

Ploeteren en dromen

Dit is wetenschap: ploeteren en te pletter lopen. Wegzinken en weer boven komen. Vallen en moeizaam opstaan. Dromen, dromen en visioenen zien!
Welke bijzonderheden vallen hieraan op?

Veel grote prestaties zijn nutteloos: het bedwingen van de Mount Everest, de eerste maanlanding et cetera

1. Zuivere wetenschap laat zich niet leiden. Zeven jaar mocht deze briljante professor zijn gang gaan. Geen publicaties, maatschappelijke relevantie nul komma nul. Uitzicht op succes volslagen onbekend. Op Princeton zijn vorige eeuw veel grote prestaties neergezet. Waarom? Er zitten topwetenschappers en die hoeven maar aan één voorwaarde te voldoen: wetenschappelijke gedrevenheid.

2. Collega's die later geïnterviewd werden en ook andere wiskundigen waren allemaal enthousiast. De doorbraak was een gezamenlijk succes ondanks dat hij door één man werd gerealiseerd. Wederzijdse bewondering en stimulering prevaleert boven' de een zijn brood, de ander zijn dood'.

3. Het meest in het oog springend: de totale nutteloosheid (utiliteit oftewel maatschappelijke relevantie). Zeker op dit moment[2]. Men vermoedde allang dat de stelling klopte en het bewijs dat geleverd wordt, wordt door hoogstens één promille van alle wiskundigen begrepen, laat staan door gewone mensen.

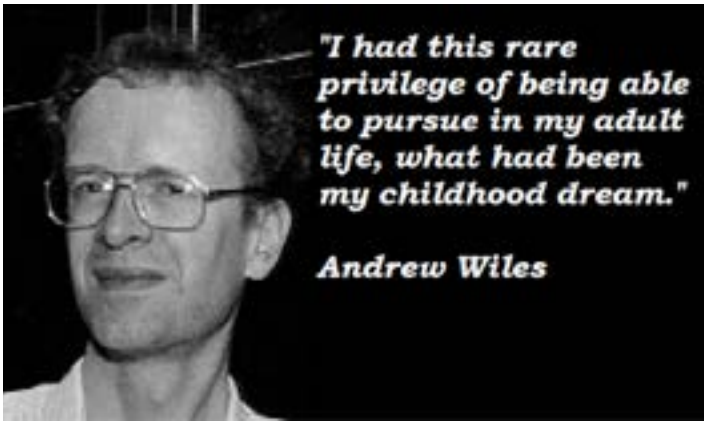

Veel grote prestaties zijn nutteloos: het bedwingen van de Mount Everest door Edmund Hilary, de eerste maanlanding et cetera. Bij veel van die prestaties werd een grens doorbroken die voorheen onneembaar scheen. Deze topprestaties, die algemeen bewondering afdwingen, worden geleverd door uitzonderlijk getalenteerde mensen ten koste van uitzonderlijk grote inspanningen in vrijheid en onafhankelijkheid.

Gevrijwaard van praktisch nut

Nu zijn we aangekomen bij de taak van onze excellente school. De hoofdopgave van het USG is het verzorgen van subliem onderwijs en dat is afstand nemen van de problemen van alledag om leerlingen vrij, onafhankelijk, diep en kritisch te laten kunnen en durven nadenken. Dit als voorbode op hun eerste stappen op weg naar een (universitaire) vervolgopleiding. Door leerlingen in deze kunst in te wijden, worden ze door het USG gevormd en niet afgericht om tot nut te dienen. Door de algemeenheid van het weten en de vrijheid van denken, die is gevrijwaard van verplichting tot praktisch nut, zullen de leerlingen van het USG excelleren en de school tot in de verre toekomst het predicaat 'excellent' blijven bezorgen, hand in hand met het lerarencorps. Helaas is dit niet in een wiskundige formule te vangen, althans ik heb er het bewijs nog niet voor! Ik hoop dat mijn bijdrage daarom als volstrekt nutteloos wordt ervaren. ■

2 Veel nutteloze bevindingen hebben pas veel later gevolgen: wat wist de theoreticus Maxwell toen hij uit zijn beroemde vergelijkingen de elektromagnetische golf tevoorschijn zag komen van televisie of röntgendiagnostiek?

vox hieronymi

www.usgvox.nl
redactie@usgvox.nl

"Boeken te laat inleveren is genetisch bepaald"

Van het tweede tot en met het zevende uur kunnen leerlingen er terecht: de mediatheek. Voor boeken, dvd's en strips, maar wel dégelijke boeken, dvd's en strips - alles moet met school verband houden. Daarnaast is het een prima plek om huiswerk te maken of in groepjes aan opdrachten te werken. Een dag met Ellez Hartman en Ida Verveen, de drijvende krachten achter de mediatheek.

door Karen Rijlaarsdam

9.00 Ellez, die 's morgens werkt, komt binnen. Het eerste dat ze doet is haar computer starten. Ook de leerlingcomputers (elf stuks) gaan meteen aan.
9.25 De eerste leerlingen die een tussenuur hebben druppelen binnen. Ze gaan huiswerk maken. Het zal de hele dag een komen en gaan blijven. "We zitten hier graag. Vooral de nieuwe computers hier zijn fijn, die zijn heel snel", aldus een jongen die scheikunde aan het doen is.
9.30 Mail bekijken. "Daar zit van alles bij. Aankondigingen van nieuwe boeken, nieuwsbrieven van boekhandels, boekreserveringen enzovoort."
10.15 Eerste pauze. Een vierdeklasser komt een boek lenen. Ellez zet de stempel (zo'n lekker ouderwets draaiding) op de goede datum en stempelt het boek af. Verder is het uitleensysteem allesbehalve ouderwets: alles wordt gescand en digitaal bijgehouden. Leerlingen hebben een pasje, en kunnen via de USG-site een account aanmaken en de Aura Library app downloaden. Daarmee kunnen ze boeken verlengen, reserveren, en hun leengeschiedenis zien. "Handig voor als je je lijst moet samenstellen."

De mediatheek

De mediatheek van het USG bestaat sinds 1927, toen uiteraard nog bibliotheek geheten. De mediatheek heeft 9736 titels in de catalogus. Er zijn er meestal zo'n 600 à 700 uitgeleend. De collectie bestaat uit jeugdboeken, Nederlandse, Engelse, Duitse, Franse en klassieke literatuur, en informatieve boeken. Asterix (in het Nederlands, Frans en Latijn) behoort ook tot het assortiment, evenals dvd's van verfilmde boeken en een aantal tijdschriften.
De mediatheek wordt beheerd door Ellez Hartman, opgeleid als bibliothecaresse, en Ida Verveen, die pedagogiek studeerde. Daarnaast is er nog een vrijwilligster: Ellen Yousef (al zestien jaar!).
Eersteklassers krijgen een mediatheekles, zodat ze weten wat er te vinden is en waar. Ellez en Ida adviseren leerlingen die niet zo goed weten wat ze moeten lezen graag. Vooral de jeugdboeken zijn in trek. De serie *De grijze jager* is zelfs zo stukgelezen dat ze hem onlangs opnieuw hebben besteld.
Leerlingen hebben voorrang op leraren. Als een docent een boek heeft dat een leerling wil lenen gaat de leerling voor. Ellez: "Maar dat mogen ze wel zelf gaan regelen hoor, ze zijn mondig genoeg."

10.40 Even koffie halen beneden in de docentenkamer. "Vorig jaar was ik een keer koffie aan het halen toen ik via de monitor van het bewakingssysteem zag dat er twee zesdeklassers zaten te zoenen in de bieb. Toen ik terug was en er wat over zei moesten ze wel lachen, ze hadden zich niet gerealiseerd dat hier een camera hing."
11.25 Er loopt een groep vierdeklassers binnen die een opdracht voor Nederlands over verfilmde boeken gaan maken.

Hannibal is kapot

12.15 Grote pauze. Het drukste moment van de dag, al valt het vandaag mee omdat het mooi weer is. Een meisje levert *Hotel du Nord* van Remco Campert in. En, wil Ellez weten, heeft ze het gelezen? Dat heeft ze. Het was een leuk boek, en heel geschikt voor een betoog. Als er tijd is vragen Ellez en Ida naar de leeservaringen van de leerlingen. "Leuk om te

horen wat ze vinden."
Er worden flink wat boeken uitgeleend, toptitels van de laatste tijd zijn *De helaasheid der dingen*, *Max Havelaar* (bij voorkeur de hertaalde editie; alle vijfdeklassers moeten dit boek lezen) en de *Hongerspelen*.
12.25 Een meisje aan de balie dat haar pasje met twintig cent wil opwaarderen zodat ze kan kopiëren. "Dat is het minimumbedrag, we hebben ook een bordje opgehangen om dat te melden. Het programma iedere keer voor vijf cent starten is te veel werk."

"Na de meivakantie kwam er een boek met gesmolten rug terug, vol zandkorrels. De folie kan niet zo goed tegen de Egyptische zon"

12.30 Ida arriveert. Zij en Ellez zijn tot 13.00 uur samen in de mediatheek, zodat ze kunnen overleggen. Bijvoorbeeld over nieuw te kopen boeken. Criterium voor de aanschaf van boeken is of de school er wat aan heeft. Het net verschenen boek van Anna Enquist is al besteld. "We streven ernaar om alles een dag nadat het in de winkel ligt hier te hebben. Sommige schrijvers kopen we blind. Tenzij het om pillen van meer dan 600 bladzijden gaat, die worden hier niet veel gelezen. Dan wachten we of zo'n boek een prijs krijgt, of we overleggen met de docenten."
12.40 Docent klassieke talen Paul van Uum komt de dvd van Hannibal vragen. Ida kan hem niet vinden. "Maar jullie hebben toch zelf een kast met een meter dvd's?" vraagt ze. Ja, zegt Van Uum, maar Hannibal is kapot. Intussen wordt hij door een meisje aangeklampt dat een s.o. heeft gemist.
12.55 Ida wijst Ellez op een krullenbol die verdiept is in biologie. "Ik heb hem vorige week betrapt toen hij zat te eten. Hij schrok nogal toen ik hem een standje gaf." Ellez: "O, dan zal hij het vast niet meer doen, het is verder een brave jongen." Dat geldt eigenlijk wel voor alle leerlingen, vertellen de dames. Ze zijn keurig, lief en beleefd. Lastig pubergedrag? "Nee hoor, niet hier, dat bewaren ze voor thuis."

Onderpand

14.10 Een vijfdeklasser komt een stapeltje boeken inleveren. "Jongen toch, je hebt 4,60 boete!"
Ida: "Je hebt een aantal notoire telaatkomers. Het zijn altijd dezelfden. Meestal leveren hun broers en zussen hun boeken ook te laat in." Grinnikend: "Blijkbaar is dat genetisch bepaald." Ook worden er wel eens boeken in 'het huisje in Frankrijk' vergeten. Maar het meeste komt uiteindelijk wel terug. "Al is het wel een kunst om boeken van zesdeklassers terug te krijgen. Die mogen vanaf april boetevrij inleveren."
14.00 Ida kaft een aantal nieuwe boeken met folie, en knapt meteen wat ruggen van oude boeken op. "Na de meivakantie kwam er een boek met gesmolten rug terug, vol zandkorrels. Deze folie kan niet zo goed tegen de Egyptische zon."
14.20 Ida belt een collega van de mediatheek van het Christelijk Lyceum Veenendaal, om te vragen of die een pagina kan scannen die in het USG-exemplaar van het boek *Tirza* ontbreekt. "We hebben contacten met allerlei schoolmediatheken in de regio, heel handig."
14.40 Er komt een meisje een koptelefoon lenen. Ze wil hem meenemen naar het computerlokaal. Dat mag, maar dan moet ze wel een onderpand afgeven. "Veel leerlingen kennen dat woord helemaal niet. We willen wel iets waar ze voor terugkomen, sleutels bijvoorbeeld. Laatst gaf iemand haar telefoon, kreeg ik hier de hele tijd piepjes als er weer whatsappjes binnenkwamen…"
14.45 Het is onrustig in de mediatheek, Ida zegt er iets van. "Dat krijg je vaak als ze het zevende uur nog een tussenuur hebben, dan zijn ze wat balorig."
15.25 Ida ruimt op, en sluit de computers af. Haar schooldag zit erop, de mediatheek sluit om half vier. ■

Uitleen top 3 Nederlands

1. **F. Bordewijk:** *Blokken, Knorrende beesten, Bint*
2. **Herman Koch:** *Het diner*
3. **Bernlef:** *Hersenschimmen*

Uitleen top 3 jeugdboeken

1. **Tahereh Mafi:** *Vrees me*
2. **Suzanne Collins:** *Spotgaai (deel 3 Hongerspelen)*
3. **John Green:** *Een weeffout in onze sterren*

vox hieronymi

www.usgvox.nl
redactie@usgvox.nl

Nemesis, concept of godin?

Nemesis is de godin die deze keer wordt uitgelicht in het goden ABC. Zij is niet zo heel bekend, al schreef Philip Roth een boek met haar naam als titel en komt ze ook voor in een computergame.

door Maddy Hageman

In het goden ABC hebben we de voorbije jaren al heel wat goden zien passeren die met enige regelmaat ook opduiken in onze hedendaagse cultuur. Er is in de pers aandacht voor een nieuw mythologieboek of een hoogleraar heeft een mooie analogie bedacht met een eeuwenoud verhaal en probeert daarmee zijn of haar zienswijze diepte te geven. Voetbalclubs, theaters of hotels krijgen godennamen. Nemesis is mij slechts uit de journalistiek bekend geworden: ze is plots ontdekt door columnisten en journalisten en wordt als een soort noodlot of persoonlijk Waterloo ineens in allerlei artikelen of columns ertussen gegooid. Althans, zo ervaar ik het. En ik had nog nooit van Nemesis gehoord! Wat verder niet zoveel hoeft te betekenen.
Imme Dros noemt haar niet in *Griekse mythen*, noch vind ik haar terug in mijn versie van *Griekse mythen en sagen* van Gustav Schwab. In het *Woordenboek der klassieke oudheid* van P.J. Reimer staat ze genoemd met een paar woorden, die neerkomen op: wraakgodin. En ik weet dat Wikipedia behoorlijk betrouwbaar is, maar ik vaar voor het navertellen van de oude verhalen toch het liefst op oude bronnen, lees: boeken.
De reden dat zij moeilijk vindbaar is, ligt in het feit dat nemesis aanvankelijk alleen maar een begrip, een concept was. In het Griekse woordenboek staat als betekenis 'verontwaardiging, afkeuring, verwijt' en als tweede betekenis 'vergelding, wraak (soms ook wel voorgesteld als godin)'. In de geschriften van Homeros bijvoorbeeld is nemesis nog geen godin.
Omdat mijn vertrouwde bronnen mij zoals gezegd niet behulpzaam konden zijn, is het internet mijn uitgangspunt geweest. Uiteraard een bijzonder nuttige ervaring, aangezien onze kinderen/leerlingen het tegenwoordig nauwelijks nog anders aanpakken. En inderdaad, wat is het lastig te ontdekken hoe betrouwbaar een bron is… Maar dit terzijde.
Duidelijk is, dat het concept Nemesis in de loop der eeuwen steeds veranderde.

Hubris

Nemesis hoort tot de oudere Griekse godinnen. Zij zou een dochter zijn van Zeus en Nyx, oergodin van de nacht. (Nyx is net als Tartaros en Gaia geboren uit Chaos.) Als haar vader wordt echter ook wel Erebos genoemd, oergod van de duisternis, soms ook Oceanos. Haar zusters zijn Dikè (gerechtigheid) en Themis (wetgeving), soms worden Poene (straf) en Erinys (wraak) als haar dienaressen genoemd. Ze is godin van de wraak, preciezer gezegd van de vergelding. En nog preciezer: ze richt zich op de mensen op aarde, die hubris of hybris vertonen tegenover de goden. (Komt dit u bekend voor: dat kan, want ook Apollo en zijn tweelingzus Artemis mogen de mensen voor hybris bestraffen en die zijn eerder besproken in de Vox. Zij gebruikten pijl en boog.) Mensen met overmoed, of die zich verrijken zonder daarvoor de goden dank te zeggen. Vandaag de dag zouden we dan misschien spreken over de narcistische machtswellustelingen. Waar zijn ze, die wrekende goden?!
Deze associatie van uw redacteur zal wel niet toevallig zijn: Nemesis zou het lot van Echo en Narcissus mede hebben bepaald.

Afbeeldingen

Nemesis wordt afgebeeld met grote stevige vleugels, een beeld dat bij sommige schrijvers wordt verklaard met een Leda-achtig verhaal (die getransformeerd tot zwaan door Zeus werd bevrucht): zij zou bij avances van Zeus zichzelf in een gans hebben veranderd om aan hem te ontsnappen, maar hij veranderde zichzelf in een zwaan en overmeesterde haar alsnog. Nemesis legt dan een ei, dat door een herder naar Leda wordt gebracht… Uit dit ei komt de schone Helena van Troje, aanstichtster van veel ellende.
Een andere verklaring voor de vleugels zou zijn, dat zij samenleefde met een griffioen, of dat haar rijtuig door een dergelijk fabeldier werd getrokken.
Stevige vleugels zijn in elk geval handig, als je door de goden naar de aarde wordt gestuurd om mensen te straffen. Nemesis draagt doorgaans een wiel (*the wheel of fortune*), soms een zandloper of een weegschaal, symbolen voor wikken en wegen. Om haar wraak uit te oefenen draagt zij een zwaard, echter ook wel een gesel. In de oudere afbeeldingen echter draagt zij een meetlat en juist geen weegschaal, om af te meten van hoeveel arrogantie er sprake is geweest. Op

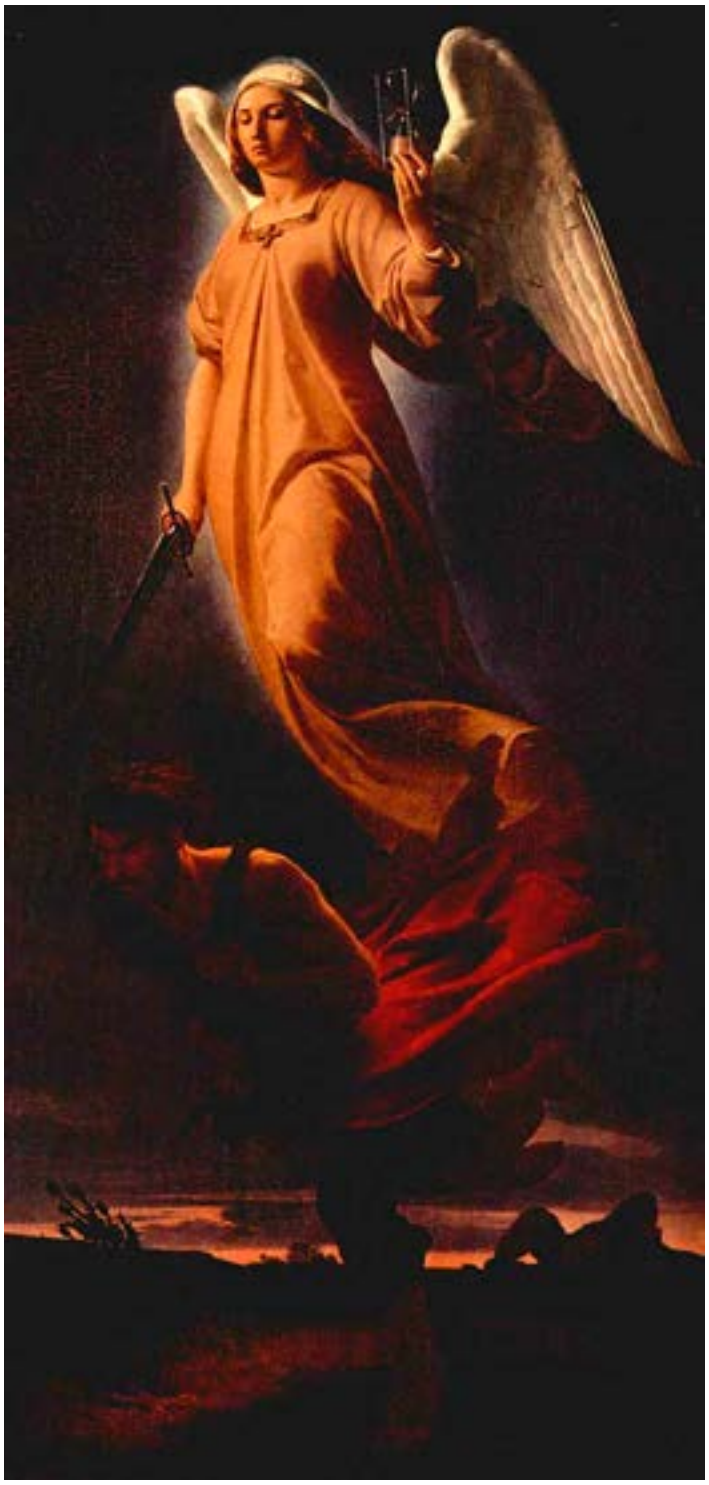

Nemesis geschilderd door Alfred Rethel (1837)

modernere afbeeldingen draagt zij soms een blinddoek, zoals Vrouwe Justitia. In die gevallen is haar beeltenis verdrongen door die van Themis.

Give what is due

Aanvankelijk werd Nemesis vereerd als een godin die de gelijke verdeling van geluk en onheil over de wereld bewaakte: voor ieder mens, voor ieder volk niet te veel van het één of het ander. De naam Nemesis komt van het Griekse νεμειν, wat betekent 'geven, verdelen, wat iemand toekomt' of 'wat iemand verdient'. Later werd zij wrakend, als mensen hierin zelf te veel gingen ingrijpen. In de Engelse taal is dit wel een bekend concept. In *The new Penguin English Dictionary* wordt het ook vermeld (vergelding, wraak et cetera), met als derde betekenis: 'one's downfall or ruin, especially if deserved'. Dat is mooi samengevat (en is niet precies de manier waarop het in mijn krant wordt gebruikt).

Strip- en filmheldin

Wellicht is het door 'de commercie', dat Nemesis de laatste tijd bekender wordt. Ze had al langer een eigen strip bij Marvel (een Amerikaans bedrijf dat al in 1939 is opgericht), net als bijvoorbeeld Spider-man. De laatste tijd worden de stripfiguren van weleer helden en schurken in de films van 'Marvel Studio's' die elkaar in een fors tempo in de bioscopen opvolgen (van de opgepoetste Hulk tot de nieuwere X-man), sinds Disney Studio's de boel in 2009 heeft overgenomen. Of zij ook voorkomt in de Marvelfilm, die in augustus 2014 gaat uitkomen, *Guardians of the Galaxy* is nog een verrassing… Wellicht gaat u dat nog horen van uw zoon of dochter. Ze zou er, gezien de weinige feiten die over haar bekend zijn, goed in passen.
Sinds 2013 bestaat er een spel waarmee je kunt bouwen, oogsten en puzzelen voor iPhone en iPad: *Immortal City*. Daarin bestraft Nemesis niet alleen overmoedige mensen, maar kan zij ook goden die te zeer van zichzelf zijn vervuld, tot de orde roepen.
Tot slot: in 2010 schreef Philip Roth een roman genaamd *Nemesis*. Een raamvertelling, waarin de verteller de hoofdpersoon Bucky op het eind van het boek hubris verwijt. Vandaar de titel van het boek, dat naar zijn eigen zeggen zijn laatste roman is. ■

vox hieronymi

www.usgvox.nl
redactie@usgvox.nl

Books are like old friends

In de rubriek 'De boeken tip 3 van...' vertelt een USG'er (docent/leerling) over drie favoriete boeken. Deze keer docente Engels Raina Berk, die het moeilijk vond om er maar drie te kiezen.

door Raina Berk

I have approached the task of writing this paper with the parents and teachers in mind and these books are suggestions for them and not for the students, for whom I tend to stick to a more traditional literary canon. Of course, none of them are unsuitable and I'd be happy to see any of my students read them, but in general I think it is best for them to read better known authors such as Dickens, Shelley or Scott Fitzgerald. For the parents who are already familiar with those authors, here are a couple of books that might have passed them by.

An excruciating task

Choosing just three books has been an excruciating task. I have spent the last month compiling shortlists, evaluating merit and trying to put together a cohesive triad. As I begin writing this, I am absolutely certain of my first choice, almost sure of my second and have three very strong contestants competing for the third spot. This is because, for me, books are like old friends and I hate having to leave some behind. So I'll start writing and hope that a theme will emerge that will help me decide.

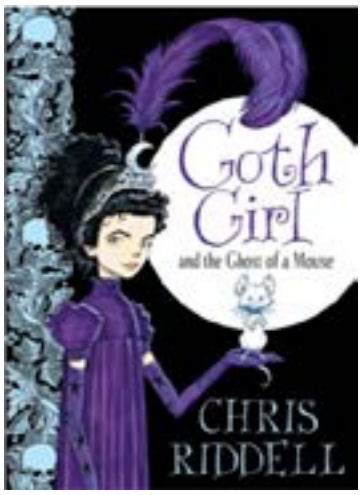

My first choice was suggested to me by my colleagues because I have been known to mercilessly pin them down and read it out loud to them, on many occasions. It is called *Goth Girl: and the Ghost of a Mouse* and was written and illustrated by Chris Riddell. It is a wonderfully witty parody of a gothic novel, packed with pictures, daft puns and even dafter literary references. Our protagonist, Ada, is the daughter of Lord Goth who is "mad, bad and dangerous to gnomes" and their ancestral home is called Ghastly-Gorm Hall. The grounds hold not only the Secret Garden, but also the Even-More-Secret Garden, along with a Sensible Folly, the Dear Deer Park and the Unstable Stables, all crafted by the renowned garden designer, Metaphorical Smith. Lord Goth, who is always inviting strange and interesting guests to Ghastly-Gorm Hall, is so preoccupied with his poetry that he often forgets who he has asked. This is why Ada is not surprised to welcome one day a white-faced creature with a line of stiches running down its forehead, yellow eyes with blue rings round them and an albatross perched on his shoulder. He is but one of the many suitably Byronic guests: Mary Shellfish, the distinguished lady novelist, arrives a little later accompanied by the poets Molebridge and O'Quincy, who spend dinner arguing over which of them wandered lonely as a cloud. Many more guests will arrive and one of them is responsible for ending Lord Goth's literary career. Will Ada and her recently deceased friend, call him Ishmael, be able to discover who? What really make this book such a huge pleasure to read are Riddell's illustrations. Peppered with black-and-white sketches of the characters, double-page spreads and footnotes written by a foot, Goth Girl feels like a beautiful 18th century pamphlet. Should you wish for a similarly delightful book, just as full of oddball characters and beautiful illustrations but with fewer literary puns, *Ottoline goes to School*, also by Chris Riddell, is just as charming. However, if what tantalizes you is the idea of a parody of gothic drama, with a battling Byron and a cartload of footnotes but you can't provide a child to excuse the purchase of a picture book, then I would suggest Susanna Clarke's 2004 alternative history novel *Jonathan Strange & Mr Norrell*. The novel begins in the style of Regency England, in an Austen-like world of light, sparkling dialogue and well-mannered gentility, but gradually transforms into a dark, Byronic tale while drawing on the fantasy works of J. R. R. Tolkien and Phillip Pullman's *His Dark Materials*. It is Dickensian in size and depth: perfect for the summer.

Almost a parody

My second choice is *I Capture the Castle* by Dodie Smith, best known for her hugely popular novel *The 101 Dalmatians*. "I write this sitting in the kitchen sink. That is, my feet are in it; the rest of me is on the draining board, which I have padded with our dog's blanket and the tea cosy. I can't say that I am really comfortable, and there is a depressing smell of carbolic soap, but this is the only part of the kitchen where there is any daylight left. And I have found that sitting in a place where you have never sat before can be inspiring. I wrote my very best poem while sitting on the hen house. Though even that isn't a very good poem. I have decided my poetry is so bad that I mustn't write any more of it." This is Cassandra, the protagonist and narrator, a wit full of sharpness and self-mockery. The story is a teenager's depiction of her family's life in a crumbling castle. Cassandra and her sister are terribly twee and desperate to meet men. The plot is convoluted and farcical at times; there are rich American heirs, an ex-artist's model stepmother who is given to wandering around naked in the rain, a father with writer's block and fur coats bequeathed by great aunts. The touch of genius is in Cassandra's voice, which is artless and shrewd, innocent to the point of being almost unreliable.

Written in 1949, it is so bursting with nostalgia for English village life that it becomes almost a parody of the genre. It has often been compared to Stella Gibbon's *Cold Comfort Farm*, but in my opinion it has a lot more depth. Having moved to the US before the war, this book is the result of Dodie Smith's homesickness and you can feel in every paragraph the love for a society and country she feels have been lost. I am sad to say that I Capture the Castle is somehow no longer part of the general consciousness, possibly because it belongs to another era, but the protagonist is as feisty and as charming as any contemporary leading lady, her family so eccentric they could belong to a Noel Coward play and the setting as quaint as Downton Abbey's. More than anything else, I believe that the author, who created Cruella de Vil, ought not be forgotten.

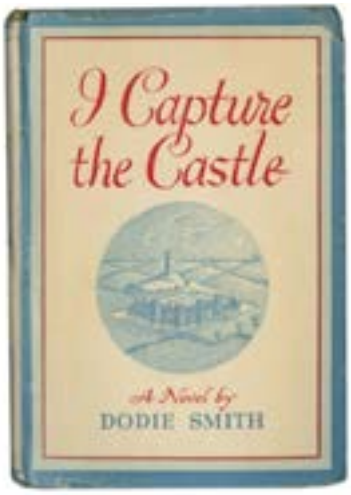

Irresistible

Talking of feisty, charming and cruel, Becky Sharp is to be my third heroine and my third book *Vanity Fair*. She doesn't quite fit in with the other two and I'll have to make the theme the rather loose and untidy "interesting female characters fighting against adverse circumstances", but I've started re-reading it and find it so irresistible that I am carrying about all day the whole 800-page hardback to be able to read when commuting to school, and it's heavy! But it's so fresh and joyful that it is definitely worth the effort.

Both Cassandra and Ada, have to cope with their isolated lives and father's depressions, while Becky, the protagonist of William M. Thackeray's satirical novel Vanity Fair (1847–48), has to deal with having no money and no way to earn it. Many 19th century writers, from the Brontes to Miss Austen, wrote about the dilemma facing the impoverished gentry's daughters whose only choice was getting married or becoming governesses, but no one wrote about it quite like Thackeray. Agnes Grey is determined and hard-working, Jane Eyre is independent and honest, Becky is a ruthless social-climber and hustler with sociopathic tendencies. The critic and author Sebastian Faulks defined her as a hero because her happiness and psychological 'completion' don't depend on securing the love and companionship of others. She is trying to marry into money and is ready to accept men who physically and emotionally repulse her, she's a thief and a manipulator but somehow we spend most of the book hoping she gets away with it. In an exploration of the moral and ethical questions of its time, we are presented with all sorts of lies and liar >

vox hieronymi

www.usgvox.nl
redactie@usgvox.nl

Vervolg van Books are like old friends
and even though we are on Becky's side most of the time, Thackeray clearly enjoys testing us to see what levels of depravity we are willing to accept. With authorial intrusions that must have inspired Lemony Snicket, the language is so luscious and the humour so is bitter and caustic that you will be willing to accept the whole lot.

Some other favourites

And so my paper comes to an end, with Ms Sharp elbowing some of my other friends out of the way, but you might have noticed I have cheated a bit and squeezed in some of my other favourites. I can't help but yield to the temptation one more time and finish by quoting one of the best… as Oscar Wilde said *"Those who find ugly meanings in beautiful things are corrupt without being charming. This is a fault. Those who find beautiful meanings in beautiful things are the cultivated. For these there is hope. They are the elect to whom beautiful things mean only Beauty. There is no such thing as a moral or an immoral book. Books are well written, or badly written. That is all."* ■

Latijn voor thuis:

Niet zeuren, Carthago verwoesten!

Iedere keer in de Vox: een Latijnse spreuk om thuis te gebruiken. Met uitleg over betekenis en herkomst, zodat u uw gymnasiast kunt overbluffen. Een kleine bijspijkercursus voor ouders.

door Karen Rijlaarsdam

Heeft u ze ook in huis, van die pubers die zo lekker kunnen doorzeuren? Over langer gamen, later thuiskomen, meer kleedgeld? De volgende keer snoert u ze de mond met de uitspraak '*Ceterum censeo Carthaginem esse delendam*', wat zoveel betekent als 'Overigens ben ik van mening dat Carthago verwoest moet worden'.
Deze uitdrukking is afkomstig van de Romeinse senator Marcus Porcius Cato Censorius maior (234-149 v.Chr.) – kortweg Cato de Oude. Cato, naar verluidt een roodharige boer met blauwe ogen, diende tijdens de Tweede Punische Oorlog als officier en maakte daarna carrière in de politiek. Zo was hij was consul in 195 v.Chr. en censor in 184 v.Chr. Als senator waarschuwde hij voor de permanente bedreiging van aartsrivaal Carthago, door elke toespraak – over welk onderwerp dan ook – te laten eindigen met 'Ceterum censeo Carthaginem delendam esse'.
Het Noord-Afrikaanse Carthago werd uiteindelijk in 146 voor Christus verwoest, maar Cato heeft dat niet meer meegemaakt. Zijn lijfspreuk wordt sindsdien gebruikt om het belang van het voortdurend herhalen van belangrijke zaken te benadrukken, maar vooral óók om aan te geven dat iemand eindeloos ergens over doorzeurt.

Bio-industrie

Cato's zin leeft ook nog altijd voort in de lessen Latijn op de middelbare school, als voorbeeld van het gerundivum (*delendam*), de alliteratie (*ceterum censeo Cartaginem*) en de accusativus cum infinitivo (*Carthaginem delendam esse* bij *censeo*). In de Nederlandse politiek heeft Cato een navolger gevonden in Marianne Thieme van de Partij voor de Dieren. Zij eindigt haar debatbijdragen in de Tweede Kamer steevast met: 'Voorts zijn wij van mening dat er een einde moet komen aan de bio-industrie.'
Voor thuis is de Carthago-uitspraak ook goed bruikbaar. De volgende keer dat er iemand op de bank hangt en blijft drammen over het een of ander gooit u Cato in de strijd. Er zal eerst wel glazig gekeken worden, maar met wat uitleg steekt de zeurpiet er wellicht nog wat van op ook. ■